

1919 р. — як «Известия Харьковского военного революционного комитета»; з № 20 від 10 січня 1920 р. — як «Известия Всеукраинского революционного комитета и Харьковского губернского революционного комитета»; з № 55 від 22 лютого 1920 р. — як «Известия Всеукраинского Центрального Исполнительного Комитета Совета Рабочих, Крестьянских и Красноармейских Депутатов и Харьковского Губревкома» і лише з № 131 від 28 травня 1920 р. — українською мовою як «Вісти Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських Депутатів і Харківського Губревкому» (1920 № 131—210), а далі — як «Вісти Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських Депутатів» (1920 № 211 — 1923 № 269; 1924 № 260 — 1925) і т. п.

Аналіз українських періодичних видань 1919—1920 рр. дозволяє констатувати, що окупація більшовиками України, концентрація влади в їхніх руках та тотальна диктатура в усіх сферах життя і стали причиною повного знищення не лише демократичних установ та організацій України, а й національної та багатопартійної періодики. Знищення української преси 1919—1920 рр. свідчить також про антиукраїнську, антинародну й антидемократичну сутність політики більшовиків в Україні. Замість демократичної і багатопартійної преси партія більшовиків поставила собі на службу винятково офіційну пресу, позбавлену національного характеру і повністю підконтрольну. До того ж усі тогочасні радянські видання виходили тільки з дозволу воєнної цензури із зазначенням «Р. В. Ц.». Так в Україні розпочалася епоха тоталітарної преси, однак і на її сторінках знаходимо цінні свідчення про розвиток літературно-мистецького життя, а нерідко і про злочини більшовиків на українських землях.

Ігор Зубрицький

**ВИСВІТЛЕННЯ ВИДАВНИЧОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ
НА СТОРІНКАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ГАЗЕТИ «ДІЛО»
У 1927—1939 рр.**

Розглянуто висвітлення питань видавничої справи на сторінках львівської газети «Діло» у 1927—1939 рр., від моменту прийняття пресового закону в Польщі до початку Другої світової війни.

Ключові слова: преса, видавнича справа, «Діло».

Рассмотрено освещение вопросов издательского дела на страницах львовской газеты «Діло» в 1927—1939 гг., от момента принятия прессового закона в Польше до начала Второй мировой войны.

Ключевые слова: пресса, издательское дело, «Діло».

It is reviewed the coverage problems of publishing on pages of newspaper «Dilo» («Affair») in 1927—1939 from the moment of ratification of press law in Poland, to time of beginning the Second World War.

Key words: press, publishing, «Dilo» («Affair»).

У пресі розглядаються різнопланові питання, актуальність яких можна орієнтовно визначити, враховуючи частоту їх обговорюваності та кількості джерел, де вони порушуються. Якщо говорити про видавничу справу, що глибоко інтегрована в різні сфери людського буття, то обговорення її проблем у газеті загального спрямування, такої як «Діло», в 20—30-х рр. є ознакою значного зацікавлення суспільства і фахівців цим аспектом. Відзначимо: у початковий період польської окупації, а також у прикінцеві роки, зважаючи на незначну віддаленість від часу воєнних дій, питання видавничої справи у газеті порушувалися нечасто, але в період відносної стабільності цій проблематиці присвячено багато публікацій.

Деякі дослідження видавничої проблематики вже здійснені, що засвідчують монографія «Українська преса Галичини (1919—1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс» Л. Сніцарчук [70], статті «Періодика як джерельна база історії видавничої справи в Україні» Н. Зелінської [21] та «Українське книговидання у Львові 20-х років ХХ ст. в ретроспективі газети «Діло»: умови видавничої діяльності, мережа видавництва» О. Палюх [57]. Окрім загальних досліджень із журналістики та видавничої справи, «Діло» також розглядалося як окремий об'єкт вивчення: «Діло (1880—1939 рр.): Поступ української суспільної думки» Ю. Шаповала [87].

Серед усього масиву опублікованих статей, заміток та репортажів у газеті «Діло» найбільше публікацій присвячено питанням преси. Зокрема, жовтень, що від 1924 р. був місяцем книжки, 1932 р. став ще й місяцем преси, однак в подальших роках із газетних матеріалів важко визначити, яким саме він був, через відсутність статей, що висвітлювали б ці події. Загалом, для цих публікацій аналізованого періоду можна зробити певний тематичний поділ. Найбільше матеріалів присвячено місяцю преси 1932 р.: «Місяць жовтень місяцем української

національної преси» [42], «Місяць української незалежної преси» [43], «Місяць української преси в краю» [45], «Місяць української незалежної преси у Львові» [44]. Це переважно репортажі та звіти з різних культурних подій у межах цього дійства, які є важливим джерелом інформації про організаторів зустрічей і виставок на місцях, кількість присутніх та інші статистичні дані.

Значна кількість публікацій присвячена висвітленню специфіки американської преси, зокрема, 1933 р. Семен Демидчук опублікував статтю «Американська преса» [11], 1934 р. було надруковано цикл матеріалів Лева Ясінчука [88—91], в яких йшлося про організацію американської преси, її інформаційну службу й етичний рівень. Публікації цього автора позбавлені замилювання чи захоплення західною культурою, зокрема, про рівень етичності американської преси говориться доволі жорстко, наводиться інструкція концерну Герста, яка була розіслана провінційним видавництвам: «Читачі часописів найбільше цікавляться справами, що мають у собі первні, які переважають в їх чутевому, примітивному житті, отже, звязані з 1) самозбережливим інстинктом, 2) любовю й еротикою, 3) себелюбством. Події, що мають один з тих первнів — добрі; події, що мають два з тих первнів — ліпші; ті, що мають у собі всі три первні — це першорядний часописний матеріал». Така гонитва за сенсаціями, на думку автора, аж ніяк не на користь культурі часописів, а також впливу їх на маси, тож у кінці статті він зазначає: «Не треба навіть звертати окремо уваги, що під тим оглядом наша, українська, преса ще зовсім здорова» [88]. Відзначимо, що сьогодні таке твердження уже важко застосувати до української масової преси.

На противагу цим статтям публікація Івана Турина «Чому треба нам фахової преси?» не позбавлена оптимізму стосовно закордонної преси. В ній автор зауважує: «Хто тільки кине оком на періодичну літературу західньо-європейських чи північно-американських країн, з немалим здивуванням примушений ствердити такий її розвиток, що вже й найменше явище людського життя та знання не осталося без власної спеціальної фахової преси». І. Турин порушує проблему невеликої кількості фахових видань в Україні, а також їхнього доступу до тих кіл українців, що «національно мало свідомі, або й індеферентні» [79], тобто у фахових виданнях він вбачає ще один консолідуючий фактор для українського народу.

Взаємозв'язок преси із читачем знайшов висвітлення у кількох невеликих матеріалах, в яких з оптимізмом акцентується значення ра-

діозв'язку в покращанні роботи пресових органів («Найбільше читаний журналіст» [47]), розповідається про персональний часопис для президента США («Його часопис» [22]), аналізується вплив відпочинкового сезону на функціонування преси («Канікула — преса — читач» [27], «Стан преси — мірилом розвитку народу» [72]) та інформується про дослідження швейцарським часописом тих причин, які є джерелом помилок у часописах («Чи багато є помилок у часописах» [83]). В останній замітці після переліку всіх помилкотворчих факторів (яких є доволі багато, а до того — і висновки швейцарців: «Тому треба дивуватись, як мало є помилок у газетах») зазначалося, що «так кажуть ті журналісти, що працюють в ідеальних обставинах. У нас читач і журналіст повинні дивуватись, що часопис — взагалі виходить» [83]. Ще одна стаття рекламного характеру присвячена безпосередньо не взаємозв'язку преси з читачем, а формуванню пресою світогляду (М. Р. «Журнал, що поширює світогляд» [39]). У ній автор розкриває переваги журналу «Життя і Знання», аргументуючи, що необхідно знати навколишню «технічну дійсність» і цей журнал допоможе в цьому, а це сприятиме формуванню світогляду нової модерної людини.

Складність відносин читача і преси аналізує І. Кедрин (псевд. І. Рудницького) у статті «Наша преса і наше громадянство»: «Наша преса і наше громадянство крутяться-вертаються вічно в тому самому замороженому колі: преса не стоїть на належній висоті, бо не має ані матеріальної ані моральної підмоги з боку громадянства, а громадянство відвертається від преси тому, бо вона не має атракційної сили» [29]. Ця проблематика теж порушена у багатоплановій статті Дмитра Левицького «Національна преса — керманіч і виховник народу» [37], в якій автор актуалізує вагомість «Діла» у процесі виховання української нації.

На сторінках газети здійснювалися також спроби донести до читача статистичну інформацію стосовно виходу часописів: «Українська преса в 1928 р.» [80], А. Жук «Періодичні видання в Польщі» [14], «Наша торговельно-економічна преса» [50], Анатоль Курдидик «1 щоденник, 2 тижневики і 2 місячники. Український пресовий та видавничий рух на Буковині» [36]. Ці публікації є джерелом порівняльного матеріалу для досліджень загального стану преси аналізованого періоду.

У матеріалах часопису порушувалися й інші питання, пов'язані з пресою. Протягом аналізованого періоду кілька публікацій присвячено історичним проблемам. Цікавою у цьому контексті є стаття І. Кедрина «Початки світової преси» [30], де автор подавав інформацію про за-

початкування пресових органів у Німеччині, США, Росії, Франції, Великій Британії. У кількох публікаціях аналізувався стан існування преси в Радянському Союзі («Недомагання української журнальної періодики по той бік Збруча» [52], «Недостачі совітської преси» [53]), зокрема, в них інформувалося про невиконання плану видавання, затримки виходу й інші труднощі. Журналісти «Діла» не оминали увагою й проблеми галицької преси: Степан Сірополко «Наболілі питання української преси» [68], В. «За поширення і розбудову рідної преси» [2]. В останній публікації популяризувалася українська преса, декларувалося, що «кожний український громадянин повинен мати у себе дома український щоденник».

Автори публікацій «Діла» намагалися заохочувати людей до збереження газетних примірників: «Уже не найдете мабуть письменної людини, яка перечитавши книжку, знищила б її як непотрібну річ, не зробить того і зі журналом, але щодо газет, так увійшло вже у звичку, що по прочитанні газети нищаться як непотрібне паперове шпаргалля» (М. Обідний «Не нищить перечитаних газет» [56]). Ця популяризація здійснювалася у межах роботи Українського історичного кабінету у Празі під проводом чеського історика професора Яна Славіка, що розпочав працю зі збору українських газет.

Серед інших пресових питань, що розглядалися у виданні, був і взаємозв'язок літератури та преси, як-от у статті «Література на послугах преси» [38], де зазначалося, що «наша преса — матеріально нерозбудована й незасібна, не витворила досі окремого жанру літератури на свої послуги», а також аналіз української жіночої преси (Дарія Дзерович «Перегляд української жіночої преси» [12]).

Ще один інформаційний пласт публікацій, вміщених на шпальтах газети, був присвячений проблемі книжки. Найбільше уваги приділялося питанням дитячої книги, це й не дивно, тому що виховання і формування майбутніх поколінь є пріоритетним завданням для кожного народу. Заторкувалися питання загалом невеликої кількості якісної літератури для дітей (Я. Татомир «За добру книжку для української дитини» [73], Я. Романенко «Книжки для нашої дівчорі» [60]), браку ілюстрованих дитячих книжок (М. Броварський «Криза дитячої ілюстрованої книжки» [1]), потреби цікавої історичної літератури для підростаючого покоління (Антін Мельниченко «Дайте дітям цікаву історичну книжечку» [40]) та ін. На проблемах односторонності навчального процесу акцентував автор статті «Українським дітям книжки в руки»:

«На жаль, добра книжка рідко попадає тепер у руки українських дітей і молоді. Сучасна школа стоїть під знаком перевантаження та вибуялого спорту. Умовини для попиту й поширення доброї книжки не дуже сприятливі». Він також узагальнив, що «наша сучасна молодь за мало читає (не кажу, що за мало вчиться). Духовний слабкий її розвиток може стати для нації не менше загрозливий, як фізична хворість, велика смертність і застій уродин» [25]. І справді, література може дати певний захист дітям та імунітет для подальшого життя, стати «щепленням» ілюзорного досвіду, і тоді в подальшому, коли доведеться стикнутися з реальною ситуацією, людина вже буде досвідченою і зможе адекватно протистояти труднощам, які поставатимуть перед нею.

Однією із статей, присвячених книжці та шкільному процесу, є публікація «Даймо дітям книжку», де розповідається про довоєнний звичай дарування книжки під кінець навчального року дітям, які були уважні протягом року: «Були це книжечки популярних видавництв у гарному переплеті із золотими написами «Нагорода пильности» на верхній окладинці». Однак по війні цей звичай зник, і кінець навчального року став як «бездушна формальність, зведена до роздачі урядових паперів, званих «шкільними свідоцтвами» [10]. Методи заохочення учнів до сумлінного навчання — хороший спосіб покращити результативність навчального процесу, а якщо це заохочення відбувається за рахунок інтелектуального продукту — книги, то це ще й виховує у майбутніх громадян культуру читання та потребу книги у своєму повсякденному житті, що сприятливо впливає на видавничу справу, а також на освіченість і світогляд читачів.

Популяризація дитячої книжки здійснювалася у багатьох напрямках, часто книжка рекомендувалася як хороший подарунок школярам не лише наприкінці навчального року, а й з нагоди інших знаменних подій. Наприклад, Зор'ян Вільшанецький у публікації «З нових книжок. Дитяча книжка як різдвяний дарунок» [7] здійснив огляд понад десять видань для дітей і пропонував їх турботливим батькам, щоби ті придбали своїм дітям.

У «Ділі» розглядався і неоднозначний стан дитячого книговидання у радянській Україні, зокрема в статті С. Сірополка «Література для дітей і дитячі твори на Східній Україні». В публікації повідомляється про 1-й Всесоюзний з'їзд письменників, на якому обговорювалося створення «великої літератури для маленьких» і розбіжності поглядів ідеологів та безпосередніх читачів — дітей. Також згадувався абсурд-

ний приклад із статті М. Арндта «Дитячі твори за малюнками в початковій школі», де заохочувалися такі твори, як «Над забитим сількором». С. Сірополко справедливо зазначав: «Не стану тут зупинятися на питанні, чи припустимо з педагогічних міркувань давати дітям згадану тему для писемної праці (бо само собою розуміється, що неприпустимо), вкажу лише, що булоб необачним на підставі цього твору устійнювати думку про те, як ставиться сам автор до описаної ним події» [67]. Тож не дивно, що учні, змушені ознайомлюватися із такими речами під час навчання, у період відпочинку читали що-небудь з класики чи закордонного або ж взагалі нічого не читали, якщо не мали доступу до літератури, позбавленої ідеологічних нашарувань.

Ще одним аспектом активного висвітлення книжкової проблематики на шпальтах «Діла» було свято книги. До 1927 р. це свято спричиняло більшу активність авторів, хоча в аналізований період йому теж присвячено певну кількість статей: М. Галушинський «Книжка і її місяць» [9], Галактіон Чіпка (псевд. Р. Купчинського) «В сьайві книжкового місяця» [85], «З нагоди місяця друкованого слова» [15] та С. Сірополко «Культ книжки» [66]. В останній публікації автор зазначає, що «пошаною до книжки повинні перейнятися не тільки споживачі книжки, але й ті, що беруть участь у її творенні та поширенні. Від автора культ книжки вимагає — вложити в неї такий зміст, який відповідав би здоровим інтересам читача, а не потурати йому в низьких людських пристрастях». Ця заувага актуальна й сьогодні і може стосуватися не лише книжкових видань, а й загалом інтелектуальної продукції, призначеної для відпочинку.

Кілька публікацій у виданні присвячено рекламі книжок — важливому промоційному чиннику. Потребу в рекламі книжкової продукції автори статей аргументували на основі закордонного досвіду країн Європи та Північної Америки. У статті О. Я. «Преса, рекляма, оголошення» автор стверджує, що «найліпші інтереси роблять фірми, що кидають багато грошей на рекламу. Досвід світа — голосом цифр, явно проголошує, що рекляма нічим незаступне явище, мотор торгівлі й промислу» [55]. В іншій публікації відзначено: «Рекляма — це головний живчик торгівлі, тому не диво, що всюди вживають найріжнородніших засобів реклями, щоб винайти якнайбільшу скількість покупців. Очевидно книжки теж потребують реклями, іноді навіть більшої як інші товари». У цій же замітці наводиться інформація про появу аудіокнижок, записаних на платівках, що продаються поряд із паперовими варіан-

тами, а також про книжку, зроблену як коробка шоколаду, і дещо гірко підсумовується автором: «Видно, і любов до книжки треба іноді викликати за поміччю шлунка. У нас такі книжки мали би мабуть таки найбільший успіх» [13].

Серед загальних досліджень проблем книги можна виокремити низку статей, в яких детально розглядається криза книжки і пропонуються шляхи її вирішення. У цьому плані найпоказовішими є дві статті С. Сірополка з ідентичною назвою — «Криза книжкового ринку та засоби боротьби з нею» [66; 67]. Автор зазначає, що криза книги тривала не лише на українських землях, а й за кордоном, але це явище було спричинено відмінними причинами. За кордоном причиною був значний зріст кількості книжкової продукції і невідповідний зріст населення, «в той час, як протягом 300-х років — від 1500 р. до кінця 18 століття — вийшло всього ледве 6000 чеських книжок як в межах сучасної Чехословаччини, так і за кордоном, тепер щорічно в одній Чехословаччині виходить біля 6000 чеських книжок» [64]. У другій статті, опублікованій 1928 р., автор вказує на інші причини кризи: «Дослідники кризи книжкового ринку пояснюють це явище головним чином такими причинами: 1) пролетаризацією широких верств населення; 2) горячковим зростом кіно, радіо, спорту та різних забав; 3) значним поширенням періодичної преси; 4) зниженням духових інтересів у масі населення» [65]. Частково ці причини були дотичні й до українського книговидання, але ще одне вагоме джерело кризи вітчизняного ринку книги автор статті вбачав у «неумінні нашому використати всі засоби до поширення книжки» [64]. Це спричиняло, що «не одно видання наших видатніших письменників і учених цілими десятками років залишається нерозпродане й стає жертвою мишей на складі або продається на вагу, як паперовий матеріал». С. Сірополко визначив кілька факторів, які могли б оздоровити ринок книги: створення і поширення народних бібліотек, бо «кожна нова бібліотека не тільки сама стає покупцем книжок для комплектування ними бібліотеки, але підготовляє між читачами новий кадр покупців книжки» [64]; розширення мережі книгарень і здійснення прямого маркетингу; встановлення пільг для покупців книжок; свято книжки.

Замальовкою з життя можна назвати публікацію Галактіона Чіпки «Підсумки книжкової кампанії» про місяць книжки (листопад), влаштований «Червоною Калиною». Було використано засоби інформування читачів — у часописах друкувалися списки видань за зниженими ці-

нами, було розклеєно афіші, розповсюджено агітаційні летючки і зазиви, однак результат був провальний: «Золочівська книгарня продала в місяць книжки один примірник «Берестейського мира» на кредит» [86]. Окрім такої індивідуальної ініціативи, була й колективна ініціатива, зокрема, березень від 1925 р. іменувався «місяцем дешевої книги». У цей час багато українських видавництв продавало свої книжки за зниженими цінами. Сповненою позитивних очікувань була стаття І. Н. «За поширення української книжки» [24], але всі ці позитивні почування руйнує публікація М. Рудницького «Над каталогом дешевих книг», в якій автор погоджується з тим, що ціни й справді знижені та доступні, але проблема не в цінах, а в тому, що «маємо часом інстинктове недовіря до предметів, що у крамниці подешевіли; підозріваемо, що вони гіршої якості, ніж ті, що мали повну ціну» [61]. Загальна практика показує, що метод зниження цін не завжди може привести до бажаних результатів, важливими є також і зацікавлення читача книгою, культура читання і читачьких смаків. (Часто і сьогодні на багатьох презентаціях можна придбати книги за зниженими цінами, однак вони представляють мінімальний інтерес для читачів, тому й знижена ціна не діє.)

У червні 1938 р. у Львові відбувся з'їзд книгарів з усієї Польщі, і ця подія знайшла висвітлення у статті «Трагедія книжки». Дані, наведені там, були невтішними, тому що українських книгарень на той час було дуже мало — лише одна на півмільйона галичан, а це однозначно дуже невтішний показник, особливо якщо врахувати, що вони розміщувалися у містах і сільське населення не мало до них доступу. Автор статті зазначав, що книга — «це товар здепреціонований подвійно: назверх, коли ціна книжки не стоїть в ніякому відношенні до її справжньої, продукційної вартості, коли за дорого заплачену книжку не можна виручити здебільша навіть п'ять відсотків первісної ціни і вона йде хіба як макулатура, — і внутрішньо, коли вміст книжки не представляє ніяких хоч сяк-так тривких духовних вартостей, тільки його треба підпорядкувати вимогам дуже мінливої і химерної «моди», та узалежнити від злободенних подій і настроїв, так що він переживається і втрачає актуальність майже так само швидко, як зміст часопису» [78].

Проблема тривалих цінностей, що виражені в книжці, мабуть, поставала перед авторами завжди, лише різнилося ставлення до неї. Якщо людина щось пише — хоче донести це іншій людині у формі художнього чи будь-якого іншого твору, то необхідно враховувати по-

трібність цього іншій людині. Хоча ХХ ст. часто вирізнялося «мистецтвом заради мистецтва», що не оминуло і книжкового ринку. Зокрема, знову ж таки, з погляду культури нації (хоча, ймовірно, не варто це завжди прив'язувати до нації) книжка розглядалася у статті І. Свенціцького «Книжка як вияв культури нації» [62]. На межі художності і публіцистики була написана стаття В. П. «Книжки й книгарні» [4], в якій автор популяризував переваги паризьких книгарень, де людям перед тим, як придбати книжку, дозволялося її переглянути.

Вагомою проблемою книговидання була неграмотність великої кількості населення, але ще більшою проблемою — незначне бажання долати цю неграмотність, а ймовірно, і необізнаність неграмотних із можливістю цього додання чи небажання витратити кошти на літературу. 1928 р. товариство «Просвіта» видало буквар для неграмотних А. Домбровського «Рідне Слово» (ціна 1,80 зл. за примірник) та методичний провідник до підручника (1 зл.), і з накладу 5000 примірників, зазначається у статті за 1929 р. [48], розійшлася дуже незначна частина.

Не оминали увагою автори і продукцію, що виходила у західних державах та УРСР: С. Сірополко «Як продається і поширюється книжка на Радянській Україні» [69] та «Зневага для книжки — одно з досягнень культурного будівництва на Рад. Україні» [63], «Німецька книжкова продукція» [54], «Книжка в Польщі і деінде» [31], «За поширення української книжки. З приводу дня німецької книжки» [16], «Тиждень німецької книжки» [76].

Іноді на шпальтах «Діла» публікувалися результати певного аналізу супровідних видаванню процесів. Наприклад, зі статті «Чи можна багато прочитати?» [84] довідуємося про можливі максимуми читання і невеликий кількісний читальний рівень українців. Ще однією цікавою статтею такого типу є публікація Х. К. «Жінки і читання часописів», в якій авторка розглядала читацькі вподобання жінок і популяризувала їх бажання присвячувати більше уваги «не сенсаційним подіям дня, а загальному ходові життя» [82].

Часто в газеті публікувалися матеріали, що стосувалися видавничої справи сенсаційного характеру, переважно кримінального гатунку. Наприклад, про те, як хлопчик, начитавшись розповідей про розбійників, украв пістолет у батька й «підстрелив» свою вчительку [34], чи про репресії проти редакторів [20; 49; 77], або ж злочини, вчинені проти працівників видавничої індустрії чи здійснені самими працівниками [5; 41; 74].

Іноді у виданні траплялося й інформування про звичайну подієвість, як-от: відкриття Інституту боротьби з «мікробами книжки» [26], формування списків найцікавіших книжок [33], цензурні заборони [51].

Як і в початкові роки польської окупації Галичини, багато повідомлень було присвячено книжковим і пресовим виставкам, що відбувалися у Галичині і за кордоном: І. М. «Вистава української книжки в Станиславові» [23], І. Кедрин «Вистава української і білоруської преси у Варшаві» [28], Богдан Кравців «Вистава старої книжки в «Національному Музеєві» [35], В. М. «Виставка української книжки у Львові» [3], Б. Заклинський «За поширення книжок. Про виставу нових книжок і журналів» [18] та ін. У цих матеріалах журналісти описували свої враження від виставок, подавали цінні дані про видавництва, що представляли свою продукцію.

Іноді публікації інформують про діяльність окремих видавництв та організацій, таких як: «Червона Калина» [6; 46; 75], «Громадський Видавничий Фонд у Празі» [19], «Просвіта» [32; 58], «Сільський Господар» [17], «Союз Українських Журналістів і Письменників за кордоном» [71], «Українське Товариство Прихильників Книги в Празі» [81], «Ревізійний союз українських кооперативів» [59] та ін. У цікавій історичній розвідці «Видавнича діяльність нашого сокільства» С. Гайдучка [8] подано деякі статистичні дані щодо цієї діяльності на початку ХХ ст.

Окрім розглянутих питань, що були проаналізовані у статті, в газеті іноді публікувалася інформація про обмеження свободи слова, страйки друкарів, літературно-журналістські конкурси, пресові конференції та цензурні обмеження.

У матеріалах окресленої тематики «Діла» впродовж аналізованого періоду відображено цілий світ видавничої діяльності з його проблемами та особливостями, тож засвоєння досвіду попередників у вирішенні різнопланових питань галузі певною мірою сприятиме у розв'язанні сьогоденішніх проблем.

1. *Броварський М.* Криза дитячої ілюстрованої книжки / Микола Броварський // Діло. — 1932. — 22 квіт. (ч. 88).
2. *В.* За поширення і розбудову рідної преси / В. // Діло. — 1934. — 4 листоп. (ч. 296).
3. *В. М.* Виставка української книжки у Львові / В. М. // Діло. — 1927. — 27 жовт. (ч. 240).
4. *В. П.* Книжки й книгарні / В. П. // Діло. — 1928. — 10 лип. (ч. 177).

5. Вбивство пресового магната // Діло. — 1934. — 16 листоп. (ч. 308).
6. Від Видавничої кооперативи «Червона Калина» // Діло. — 1931. — 1 листоп. (ч. 246).
7. *Вільшанецький З.* З нових книжок. Дитяча книжка як різдвяний дарунок / Зор'ян Вільшанецький // Діло. — 1933. — 5 січ. (ч. 4).
8. *Гайдучок С.* Видавнича діяльність нашого сокільства / С. Гайдучок // Діло. — 1937. — 1 лют. (ч. 33).
9. *Галушинський М.* Книжка і її місяць / М. Галушинський // Діло. — 1927. — 2, 4, 5 жовт. (ч. 219—221).
10. Даймо дітям книжку // Діло. — 1929. — 6 черв. (ч. 124).
11. *Демидчук С.* Американська преса / Семен Демидчук. — 1933. — 7 лип. (ч. 174).
12. *Дзерович Д.* Перегляд української жіночої преси / Дарія Дзерович // Діло. — 1937. — 16 квіт. (ч. 83).
13. Дивоглядні реклями книжок // Діло. — 1938. — 20 берез. (ч. 61).
14. *Жук А.* Періодичні видання в Польщі / А. Жук // Діло. — 1932. — 19 жовт. (ч. 232).
15. З нагоди місяця друкованого слова // Діло. — 1931. — 16 жовт. (ч. 232).
16. За поширення української книжки. З приводу дня німецької книжки // Діло. — 1929. — 16 квіт. (ч. 84).
17. Загальні Збори «Сільського Господаря» // Діло. — 1935. — 30 берез. (ч. 83).
18. *Заклинський Б.* За поширення книжок. Про виставу нових книжок і журналів / Б. Заклинський // Діло. — 1927. — 30 жовт. (ч. 243).
19. Заслужене видавництво на еміграції // Діло. — 1928. — 21 січ. (ч. 14).
20. Засудили трьох редакторів // Діло. — 1934. — 27 квіт. (ч. 107).
21. *Зелінська Н.* Періодика як джерельна база історії видавничої справи в Україні / Надія Зелінська // Українська журналістика в контексті доби : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 23—24 верес. 2004 р., м. Львів. — Львів, 2004. — С. 67—70.
22. Його часопис // Діло. — 1929. — 5 лип. (ч. 147).
23. *І. М.* Вистава української книжки в Станиславові / І. М. // Діло. — 1927. — 4 жовт. (ч. 220).
24. *І. Н.* За поширення української книжки / І. Н. // Діло. — 1931. — 3 берез. (ч. 47).
25. *І. Ю.* Українським дітям книжки в руки / І. Ю. // Діло. — 1937. — 26 трав. (ч. 113).
26. Інститут боротьби з мікробами книжки // Діло. — 1938. — 16 жовт. (ч. 230).
27. Канікула — преса — читач // Діло. — 1932. — 18 серп. (ч. 182).

28. *Кедрин І.* [Рудницький І.]. Вистава української і білоруської преси у Варшаві / І. Кедрин // Діло. — 1927. — 5 жовт. (ч. 221).
29. *Кедрин І.* [Рудницький І.]. Наша преса і наше громадянство / І. Кедрин // Діло. — 1928. — 14 січ. (ч. 10).
30. *Кедрин І.* [Рудницький І.]. Початки світової преси / І. Кедрин // Діло. — 1930. — 20 квіт. (ч. 87).
31. Книжка в Польщі і деінде // Діло. — 1929. — 23 квіт. (ч. 90).
32. Книжки для всіх // Діло. — 1935. — 6 лют. (ч. 31).
33. Книжки під покровом Ліги Націй // Діло. — 1928. — 4 листоп. (ч. 247).
34. Коли діти читають книжки про розбійників // Діло. — 1930. — 12 груд. (ч. 276).
35. *Кравців Б.* Вистава старої книжки в «Національному Музеєві» / Богдан Кравців // Діло. — 1927. — 23 жовт. (ч. 237).
36. *Курдидик А.* 1 щоденник, 2 тижневики і 2 місячники. Український пресовий та видавничий рух на Буковині / Анатоль Курдидик // Діло. — 1935. — 6 лют. (ч. 31).
37. *Левицький Д.* Національна преса — керманіч і виховник народу / Дмитро Левицький // Діло. — 1930. — 14 січ. (ч. 9).
38. Література на послугах преси // Діло. — 1936. — 6 груд. (ч. 275).
39. *М. Р.* [Рудницький М.]. Журнал, що поширює світогляд / М. Р. // Діло. — 1929. — 19 жовт. (ч. 241).
40. *Мельниченко А.* Дайте дітям цікаву історичну книжечку / Антін Мельниченко // Діло. — 1934. — 3 трав. (ч. 113).
41. Міжнародний суд журналістів // Діло. — 1930. — 11 берез. (ч. 54).
42. Місяць жовтень місяцем української національної преси // Діло. — 1932. — 1 жовт. (ч. 217).
43. Місяць української незалежної преси // Діло. — 1932. — 6 жовт. (ч. 221).
44. Місяць української незалежної преси у Львові // Діло. — 1932. — 26 жовт. (ч. 238).
45. Місяць української преси в краю // Діло. — 1932. — 19—22 жовт. (ч. 232—235).
46. Муравлина історично-виховна й культурна робота // Діло. — 1935. — 30 черв. (ч. 170).
47. Найбільше читаний журналіст // Діло. — 1929. — 8 берез. (ч. 51).
48. Найважливіша книжка // Діло. — 1929. — 3 листоп. (ч. 245).
49. Напад на українські редакції // Діло. — 1938. — 24 берез. (ч. 64).
50. Наша торговельно-економічна преса // Діло. — 1933. — 31 жовт. (ч. 287).
51. Небезпечна книжка // Діло. — 1929. — 22 лип. (ч. 186).
52. Недомагання української журнальної періодики по той бік Збруча // Діло. — 1933. — 15 трав. (ч. 122).

53. Недостачі совітської преси // Діло. — 1935. — 10 трав. (ч. 120).
54. Німецька книжкова продукція // Діло. — 1929. — 12 квіт. (ч. 81).
55. *О. Я.* Преса, реклама, оголошення / *О. Я.* // Діло. — 1938. — 19 лют. (ч. 36).
56. *Обідний М.* Не нищить перечитаних газет / *М. Обідний* // Діло. — 1932. — 11 трав. (ч. 127).
57. *Палюх О.* Українське книговидання у Львові 20-х років ХХ ст. в ретроспективі газети «Діло»: умови видавничої діяльності, мережа видавництва / *Ольга Палюх* // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. — Львів, 2009. — Вип. 1(17). — С. 177—198.
58. Плян видавничої діяльності «Просвіти» // Діло. — 1934. — 7 січ. (ч. 5).
59. Ревізійний союз українських кооперативів // Діло. — 1936. — 4 листоп. (ч. 249).
60. *Романенко Я.* Книжки для нашої дітвори / *Яків Романенко* // Діло. — 1935. — 26, 27 берез. (ч. 79, 80).
61. *Рудницький М.* Над каталогом дешевих книг / *М. Рудницький* // Діло. — 1935. — 14 берез. (ч. 67).
62. *Свенціцький І.* Книжка як вияв культури нації / *І. Свенціцький* // Діло. — 1931. — 7, 9 квіт. (ч. 77, 79).
63. *Сірополко С.* Зневага для книжки — одно з досягнень культурного будівництва на Рад. Україні / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1933. — 30 квіт. (ч. 107).
64. *Сірополко С.* Криза книжкового ринку та засоби боротьби з нею / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1927. — 27 жовт. (ч. 240).
65. *Сірополко С.* Криза книжкового ринку та засоби боротьби з нею / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1928. — 23 лип. (ч. 237).
66. *Сірополко С.* Культ книжки / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1931. — 21 жовт. (ч. 236).
67. *Сірополко С.* Література для дітей і дитячі твори на Совітській Україні / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1935. — 1 квіт. (ч. 85).
68. *Сірополко С.* Наболілі питання української преси / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1934. — 26 жовт. (ч. 287).
69. *Сірополко С.* Як продається і поширюється книжка на Радянській Україні / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1930. — 3 верес. (ч. 194).
70. *Сніцарчук Л.* Українська преса Галичини (1919—1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс / *Лідія Сніцарчук*. — Львів, 2009. — 416 с.
71. Союз Українських Журналістів і Письменників за кордоном // Діло. — 1932. — 21 квіт. (ч. 87).
72. Стан преси — мірилом розвитку народу // Діло. — 1930. — 14 січ. (ч. 9).
73. *Татомир Я.* За добру книжку для української дитини / *Я. Татомир* // Діло. — 1933. — 27 листоп. (ч. 314).
74. Теж журналісти // Діло. — 1927. — 10 серп. (ч. 176).

75. Тепер ніхто книжки не купує... // Діло. — 1932. — 14 трав (ч. 152).
76. Тиждень німецької книжки // Діло. — 1935. — 14 листоп. (ч. 309).
77. 1800 страчених редакторів // Діло. — 1932. — 27 листоп. (ч. 314).
78. Трагедія книжки // Діло. — 1938. — 5 серп. (ч. 170).
79. *Турін І.* Чому треба нам фахової преси? / Іван Турін // Діло. — 1930. — 14 січ. (ч. 9).
80. Українська преса в 1928 р. // Діло. — 1929. — 30 січ. (ч. 21).
81. Українське Товариство Прихильників Книги в Празі // Діло. — 1934. — 22 берез. (ч. 75).
82. *Х. К.* Жінки і читання часописів / Х. К. // Діло. — 1937. — 22 січ. (ч. 13).
83. Чи багато є помилок у часописі // Діло. — 1929. — 12 берез. (ч. 54).
84. Чи можна багато прочитати? // Діло. — 1936. — 13 груд. (ч. 281).
85. *Чіпка Галактіон* [Купчинський Р.]. В сьайві книжкового місяця / Галактіон Чіпка // Діло. — 1927. — 25 жовт. (ч. 238).
86. *Чіпка Галактіон* [Купчинський Р.]. Підсумки книжкової кампанії / Галактіон Чіпка // Діло. — 1931. — 10 груд. (ч. 277).
87. *Шаповал Ю. Г.* Діло (1880—1939 рр.): Поступ української суспільної думки / Ю. Г. Шаповал. — Львів, 1999. — 384 с.
88. *Ясіньчук Л.* Етичний рівень американської преси / Лев Ясіньчук // Діло. — 1934. — 29 жовт. (ч. 290).
89. *Ясіньчук Л.* Інформаційна служба американської преси / Лев Ясіньчук // Діло. — 1934. — 27 жовт. (ч. 288).
90. *Ясіньчук Л.* Організація американської преси / Лев Ясіньчук // Діло. — 1934. — 25 жовт. (ч. 286).
91. *Ясіньчук Л.* Основи преси в нас і в Америці / Лев Ясіньчук // Діло. — 1934. — 22 жовт. (ч. 283).

Ольга Палюх

ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКОГО КНИГОВИДАННЯ ЛЬВОВА 1920-х рр.
У РЕЦЕПЦІЇ ГАЗЕТИ «ДІЛО»

У статті висвітлено проблеми культури видання української книги Львова 1920-х рр. крізь призму поглядів авторського кола часопису «Діло».

Ключові слова: українська книга, культура видання, авторський текст, редакторська підготовка, художньо-технічне оформлення, поліграфічне виконання, поліграфія.